

UK Government

**KĄ DARYTI,
JEI ASMUO
MIRŠTA
COVID-19
PANDEMIJOS
METU**

Jei netekote sau brangaus žmogaus Covid-19 pandemijos metu, jums gali būti naudingas šis lankstinukas.

Informacija galioja ir mirties atvejams nuo Covid-19, ir nuo kitų priežasčių. Šiuo lankstinuku papildysime informaciją svetainėje Anglijos gyventojams **gov.uk/when-someone-dies** bei lankstinuke „Ką daryti, jei kas nors mirė“ pateiktas rekomendacijas.

Šiame lankstinuke pateikiama svarbi informacija netektį patyrusiems šeimos nariams, draugams ir artimiesiems, kuriems reikia priimti svarbius sprendimus šios nacionalinės ypatingosios situacijos metu. Jame paaiškinama, ką daryti toliau, pateikiami atsakymai ir nuorodos į šiuo metu prieinamą pagalbą.

Taip pat atsakoma į dažniausiai užduodamus klausimus apie tai, ką daryti, jei žmogus mirė Covid-19 pandemijos metu. Daugiau informacijos apie kiekvieną iš šių dalykų rasite šiame lankstinuke.

- **Ar galima rengti laidotuves ir kas gali dalyvauti?**

- Laidotuves rengti galima, bet jų metu reikia laikytis galiojančių tuometinių socialinės distancijos priemonių. Tai reiškia, kad laidotuvėse dalyvaujančių asmenų skaičius yra ribotas. Daugiau informacijos rasite šiame dokumente ir svetainėje gov.uk/government/publications/covid-19-guidance-for-managing-a-funeral-during-the-coronavirus-pandemic/covid-19-guidance-for-managing-a-funeral-during-the-coronavirus-pandemic

- **Ar laidotuves reikia rengti kaip įmanoma greičiau?**

- Taip, jos turėtų būti surengtos kuo greičiau. Daugiau informacijos apie tai, kaip tai padaryti, rasite šiame lankstinuke.

- **Kokia finansinė pagalba yra prieinama?**

- Netektį patyrusiai šeimai teikiamos įvairios finansinės pagalbos priemonės, jos gali būti tinkamos ir jums. Daugiau informacijos rasite svetainėje **gov.uk/when-someone-dies**.

• Kur galiu kreiptis dėl pašalpos mirus artimajam?

- o Kiekviena mirtis yra ypač sudėtingas išbandymas aplinkiniams. Mirusių per Covid-19 pandemiją asmenų artimiesiems tai gali tapti dar didesniu iššūkiu. Informacijos apie tai, kur ieškoti pagalbos, rasite toliau ir svetainėje gov.uk/coronavirus-funeral-advice

• Kaip galiu gedėti, jei negaliu dalyvauti laidotuvėse?

- o Tiems, kurie negali dalyvauti laidotuvėse, gali padėti laidotuvių stebėjimas internetu, internetinių užuojautų knygų kūrimas ar papildomų atminimo renginių surengimas vėlesne data. Daugiau pasiūlymų rasite šiame dokumente.

Ką daryti, jei žmogus mirė

1. Užregistruoti mirtį

Jei mirties nėra patvirtinęs koroneris, mirtį reikia užregistruoti gimimų, mirčių ir santuokų registre per 5 dienas.

Dėl informacijos apie tai, kaip registruoti mirtį Covid-19 pandemijos metu, teiraukitės vietinio registratoriaus. Gaires ir pagalbą randant vietinį biurą rasite svetainėje **gov.uk/register-a-death**.

Gydytojas, kuris pasirašė medicininį mirties liudijimą, galėjo jūsų informaciją perduoti registratoriui, kad jis galėtų susisiekti su jumis dėl registracijos. Tačiau galbūt norėsite susisiekti su registru skyriumi anksčiau, kad būtų galima užbaigti registravimo procesą ir galėtumėte tęsti pasiruošimą laidotuvėms.

Covid-19 pandemijos laikotarpiu registratorius išduos pažymą laidojimui arba kremavimui įstaigai, jis taip pat gali išsiųsti kopiją pasirinktų jūsų laidotuvių namų direktoriui. Laidotuvių namų direktorius patars jums, kokių dar formų reikės, kad laidojimas ar kremavimas galėtų būti atliktas

Registratorius galės jums išduoti mirties liudijimo kopiją (-as), kurių reikės, jei reikėtų administruoti paveldėtą turtą.

2. Laidotuvių surengimas

Covid-19 pandemijos metu laidotuvės gali vykti. Laidojimo paslaugas teikiančios įstaigos ir jų vadovai tęsia darbą.

Kad laidotuvėmis užsiimančios įstaigos galėtų susitvarkyti su išaugusiu mirčių skaičiumi, svarbu **laidotuvių neatidėlioti**. Suprantame, kaip tai gali būti jums sunku, tačiau artimiausioje ateityje visų mūsų saugumui **šios gairės liks galioti**.

Paprastai laidotuvės gali vykti tik po to, kai mirtis užregistruojama. Daugelis žmonių kreipiasi į laidojimo namų direktorių, tačiau galite surengti laidotuves ir patys (žr. svetainę naturaldeath.org.uk/, čia rasite patarimų, kaip surengti laidotuves patiems). Taip pat galite kreiptis į vietinės savivaldybės kapinių ir krematoriumų skyrių dėl patarimų, jei laidotuvėmis norite pasirūpinti patys.

Jei kreipiatės į laidojimo namų direktorių, galite rinktis asmenį, kuris yra:

1. Nacionalinės laidojimo namų direktorių asociacijos (National Association of Funeral Directors) narys arba
2. Nacionalinės nepriklausomų laidojimo namų direktorių bendrijos (The National Society of Allied and Independent Funeral Directors, SAIF) narys

Jūs neprivalote rinktis kokio nors konkretaus ir vienintelio laidojimo namų direktoriaus ir galite kreiptis į kelis bei palyginti jų siūlomas paslaugas ir kainas.

Kai kurios vietinės savivaldybės pačios teikia laidojimo paslaugas. Dėl pagalbos su laidotuvėmis be religinių apeigų taip pat gali patarti Britanijos humanistų asociacija (The British Humanist Association) ir Civilinių laidotuvių institutas (Institute of Civil Funerals).

Jei pasirenkate laidojimo namų direktorių, palaikai bus paimti ir pervežti į laidojimo namus arba morgą. Dėl Covid-19 it **šiuo metu gali būti neįmanoma apsilankyti laidotuvių namuose asmeniškai**. Vadovaukitės savo laidotuvių namų direktoriaus ir vietinių institucijų rekomendacijomis.

Rekomenduojama **nedalyvauti ritualuose ar procesijose, kuriose turėtumėte būti arti palaikų**. Jei dėl tikėjimo reikalingas artimas kontaktas su palaikais, būtina **kontaktą riboti tik iki asmenų, dėvinčių asmenines apsaugos priemonės** ir prižiūrimų asmens, kuris yra apmokytas tinkamai

naudotis asmeninėmis apsaugos priemonėmis. Galite pasitarti su laidojimo namų direktoriumi dėl galimybės pasirūpinti saugiu apsilankymu nuplauti, aprengti ar atlikti kitas religines apeigas. Tačiau **morge apsilankyti gali būti neįmanoma**. Bendruomeninio tikėjimo grupės taip pat gali patarti, ką yra galima padaryti.

3. Praneškite apie mirtį vyriausybei

„Tell Us Once“ tarnyba leidžia informuoti centrinės ir vietinės vyriausybės departamentus ir įvairius viešojo sektoriaus pensijų fondus apie asmens mirtį. Registratorius jums suteiks unikalų nuorodinį numerį, kai užregistruosite mirtį arba gausite tarpinį mirties sertifikatą, po to prie tarnybos galėsite prieiti telefonu arba internetu. Daugiau informacijos rasite svetainėje **gov.uk/tell-us-once**.

Taip pat atskirai reikės informuoti bankus, paslaugų teikimo įmones ir nuomotojus ar apgyvendinimo įstaigas.

Prie „Tell us Once“ tarnybos galite negalėti prieiti, jei:

- Jūsų vietinis registratorius neteikia „Tell Us Once“ tarnybos prieigos
- Asmuo mirė užsienio **šalyje, kurioje nėra „Tell Us Once“ tarnybos**
- Jūs negalite arba jums sudėtinga naudotis internetinėmis tarnybomis

Jei negalite prieiti prie „Tell Us Once“ tarnybos, su atitinkamomis organizacijomis reikės susisiekti atskirai. Tokios organizacijos gali būti:

- Mokesčių inspekcija (HMRC)
- Nacionalinis socialinio draudimo fondas (National Insurance Contributions Office)
- Vaiko pašalpų skyrius (Child Benefit Office)
- Mokesčių kreditų skyrius (Tax Credit Office)
- Darbo ir pensijų departamentas (Department for Work and Pensions)
- Karinės tarnybos ir veteranų pensijų skyrius (Pension Tracing Service / Veterans UK) (dėl JK karinėse pareigose tarnavusių asmenų pensijų)
- Vairuotojų ir automobilių registravimo įstaiga (Driver and Vehicle Licensing Agency, DVLA)

4. Pasiruošimas laidotuvėms

Bendruomenėms, organizacijoms ir asmenims primygtinai rekomenduojama imtis veiksmų sumažinti Covid-19 infekcijos plitimą tarp asmenų, kurie susirinko pareikšti savo pagarbos, skiriant ypatingą dėmesį klinikiniu požiūriu pažeidžiamiesiems ir galintiems greičiau susirgti sunkios formos liga asmenims apsaugoti. Tai apima tokius veiksmus kaip:

- Riboti gedinčių asmenų skaičių iki kiek įmanoma mažesnio, kad būtų galima užtikrinti saugų mažiausiai **2 metrų** (6 pėdų) atstumą tarp žmonių. Be laidojimo namų direktoriaus, kopolyčios tarnautojo ir laidotuvių namų darbuotojų turėtų dalyvauti tiktai:
 - o Kartu gyvenantys mirusio asmens šeimos nariai
 - o Kiti šeimos nariai ir (arba) artimi draugai gali dalyvauti laidotuvėse iki maksimalaus leistino dalyvių skaičiaus.
- Maksimalus leistinas dalyvių skaičius priklauso nuo **konkrečios laidojimo vietos ir aplinkybių**, kad būtų galima išlaikyti reikalingą socialinę distanciją, tačiau apskritai dalyvių turėtų būti kuo mažiau. Laidojimo vietos valdytojai gali nustatyti maksimalų leidžiamą dalyvių skaičių ir apie tai informuos jūsų laidotuvių namų direktorių, tokio skaičiaus jums bus privaloma laikytis.
- Dalyviai turėti vadovautis nurodymais dėl **rankų plovimo higienos** ir infekcijos sklidimo prevencijos.
- Dalyviai turėtų vadovautis rekomendacijomis dėl **socialinės distancijos vykdami į laido tuves ir iš jų**.
- Dalyviai kurie **saviizolijuojasi 14 dienų** dėl to, kad jų namuose kitam sergančiam šeimos nariui yra pasireiškę Covid-19, tačiau kurie patys jokių simptomų neturi, laido tuvėse **dalyvauti gali asmeniškai**, tačiau turi būti imamasi priemonių sumažinti infekcijos perdavimo riziką.
- Dalyviai, kurie yra **pažeidžiami klinikiniu požiūriu arba priklauso saugomoms grupėms, laido tuvėse dalyvauti gali asmeniškai**, tačiau taip pat turi būti imamasi priemonių sumažinti infekcijos perdavimo riziką.
- Dalyvis, kuriam **pasireiškę Covid-19 simptomai (naujai atsirandantis nuolatinis kosulys ar aukšta temperatūra), laido tuvėse dalyvauti neturėtų**, nes jis kelia pavojų kitiems žmonėms; vietoje to reikėtų apsvarstyti galimybę dalyvauti nuotoliniu būdu.

Daugelis šeimų planuoja **papildomus atminimo renginius vėliau arba rengia atminimo susitikimus internete**, kad užuojautą galėtų išreikšti daugiau gedinčių žmonių. Gali būti naudinga sukurti internetinę užuojautų knygą. Padėjimas planuoti ceremoniją, net jei žmogus negali joje fiziškai dalyvauti, gali padėti pajauti nusiramimą.

Laidotuvių dalyviai turėtų vadovautis naujausiomis vyriausybės direktyvomis dėl kelionių ir socialinės distancijos. Laidotuvėse dalyvaujantys asmenys galės naudotis **viešbučio paslaugomis**, jei neįmanoma tą pačią dieną grįžti namo.

Naujausios informacijos ir rekomendacijų dėl laidotuvių teiraukitės vietinės atsakingosios institucijos, teiraukitės laidotuvių namų direktoriaus, dvasinio vadovo arba skaitykite svetainėje **GOV.UK**.

5. Paveldėjimo perėmimas

Jei esate artimas draugas, giminaitis ar mirusio asmens testamento vykdytojas, jums gali reikėti spręsti klausimus susijusius su testamentu, pinigais ir turtu.

Jums gali reikėti kreiptis dėl patvirtintos testamento kopijos gavimo, kad turėtumėte juridinę teisę tvarkyti paveldėjimo klausimus. Daugiau informacijos apie tai rasite svetainėje gov.uk/applying-for-probate.

Dalį kreipimosi dėl patvirtintos testamento kopijos gavimo sudaro mirusio asmens pinigų, nuosavybės ir turto (visa tai vadinama „paveldėjimu“) vertės įvertinimas. Kad atliktumėte paveldėjimo įvertinimą, turėsite atlikti 3 pagrindinius dalykus:

1. Susisiekti su tokiais organizacijomis kaip bankai ar komunalinių paslaugų teikėjai dėl informacijos apie asmens turtą ir skolas.
2. Įvertinti paveldėjimo vertę. Nuo to priklausys, kaip turėsite pranešti apie vertę HMRC, ir informacijos pateikimo bei bet kokių paveldėjimo mokesčių sumokėjimo terminai. Daugeliu atveju paveldėjimo mokesčių mokėti nereikia.
3. Apie vertę informuokite Mokesčių inspekciją (HMRC).

Daugiau informacijos ir kiekvieno etapo palaikymą rasite svetainėje **gov.uk/valuing-estate-of-someone-who-died**

Jums taip pat reikės atnaujinti įrašus apie nuosavybę:

- Jei miršta bendrasavininkas
 - o Jei miršta turto bendrasavininkas, užpildykite DJP formą, kad jo vardas būtų pašalintas iš registro.
 - o Išsiųskite užpildytą formą į Žemės registrą (HM Land Registry) kartu su oficialia mirties liudijimo kopija.
- Jei mirė vienintelis turto savininkas, paprastai nuosavybė perduodama arba:
 - o paveldinčiam turtą asmeniui (vadinamam „paveldėtoju“), arba
 - o trečiajai šaliai, pvz., turtą nuperkančiam asmeniui.

Daugiau informacijos ir nuorodas į atitinkamus dokumentus rasite čia:

www.gov.uk/update-property-records-someone-dies

Mirtis, apie kurią pranešama koroneriui

Gydytojas gali apie mirtį pranešti koroneriui dėl įvairių priežasčių pavyzdžiui, jei:

- mirties priežastis yra nežinoma,
- mirtis buvo smurtinė ar nenatūrali,
- mirtis buvo staigi ir nepaaiškinama.

Koroneris gali nuspręsti, kad reikia atlikti pomirtinį tyrimą ir nustatyti, kaip asmuo mirė. Tai gali būti atliekama arba ligoninės, arba viešajame morge. Po pomirtinio tyrimo, jei palaikus leidžiama laidoti be tolimesnio tyrimo, koroneris išsiųs formą („Pink Form - form 100B“) registratoriui su nurodyta mirties priežastimi. Koroneris taip pat išsiųs savo patvirtinimą „Certificate of Coroner - form Cremation 6“ kremavimo paslaugas teikiančiai įstaigai, jei kūnas bus kremuojamas, arba patvirtinimą „Coroner's Order for Burial“, jei palaikai bus laidojami. Tokiu atveju galite registruoti mirtį ir gauti mirties liudijimo kopijas.

Koroneris turi atlikti tyrimą, jei mirties priežastis išlieka nenustatyta arba jei asmuo tikėtinai mirė smurtine ar nenatūralia mirtimi, arba jei asmuo mirė būdamas kalėjime arba sulaikytas policijos.

- Mirtį galėsite registruoti tik po to, kai toks tyrimas bus baigtas.

- Koroneris gali išduoti laikiną mirties liudijimą, kuris patvirtintų, kad asmuo yra miręs. Su juo galėsite informuoti įstaigas apie mirtį ir kreiptis dėl testamentu kopijos.
- Kai tyrimas yra baigiamas, koroneris praneš registratoriui, ką reikia įrašyti į registrą.

Pašalpa mirus šeimoms nariui

Nesvarbu, ar mirė draugas, ar šeimos narys, tai gali būti labai sudėtingas ir sunkus laikas. Mirusių per Covid-19 pandemiją asmenų artimiesiems tai gali tapti dar didesniu iššūkiu.

Netektį patiriantys žmonės gali būti šoke ne tik dėl pačios netekties, bet ir dėl socialinės distancijos priemonių, dėl kurių galbūt negalės atsisveikinti su mirusiuoju taip, kaip norėtų. Tai gali būti ypač sunku tiems, kurie izoliuojasi vieni, ir jiems gali būti sunkiau susisiekti su įprastai juos palaikančiais asmenimis ir organizacijomis.

Toliau rasite patarimų, kurie galbūt padėtų jums susitvarkyti su netektimi ir keliamais jos sunkumais:

Ką reikėtų daryti

- Padarykite pertrauką nuo darbų, kad pakankamai (jums įprastą trukmę) išsimiegotumėte, pailsėtumėte ir atsipalaiduotumėte, reguliariai ir sveikai maitintėtės.
- Pasakykite žmonėms, ko jums reikia.
- Kalbėkitės su žmonėmis, kuriais pasitikite. Jums nereikia visko pasakoti visiems, tačiau jei nieko niekam neišsipasakojate, jums bus sunkiau.
- Atsargiau elkitės namuose, jei vairuojate ar jodinėjate, - po traumuojančio ar stresą keliančio įvykio dažniau pasitaiko avarijų.
- Pasistenkite sumažinti aplinkinių spaudimą jūsų atžvilgiu ir kurį laiką neprisiimkite papildomų įsipareigojimų.
- Pasilikite laiko apsilankyti vietoje, kurioje jaustumėtės saugūs ir ramūs, kur galėtumėte ramiai apmąstyti, kas įvyko. Neverskite savęs taip elgtis, jei šiuo metu jūsų jausmai dar pernelyg stiprūs.

Ko daryti nereikėtų

- Neužsisklęskite su savo jausmais nuo pasaulio. Pagalvokite, ar pokalbis su žmogumi, kuriuo pasitikite, negalėtų padėti. Atsiminimai gali išnykti dar greitai.
- Nesigėdykite savo ar kitų žmonių jausmų ir minčių. Tai yra įprasta reakcija į labai didelį stresą keliantį įvykį.
- Nevenkite žmonių, kuriais pasitikite.

Yra daug tarnybų ir organizacijų, kurios gali palaikyti jus ir jūsų šeimos narius ištikus netekčiai, įskaitant tokias kaip:

- Kreipkitės dėl pašalpos dėl mirties į savo savivaldybę.
 - o **[gov.uk/find-bereavement-services-from-council](https://www.gov.uk/find-bereavement-services-from-council)**
- NHS informacija ir palaikymas netekties atveju.
 - o **[nhs.uk/conditions/stress-anxiety-depression/coping-with-bereavement/](https://www.nhs.uk/conditions/stress-anxiety-depression/coping-with-bereavement/)**
- Išsamus vyriausybės išleistas vadovas, ką daryti mirties atveju.
 - o **[gov.uk/after-a-death](https://www.gov.uk/after-a-death)**
- „Cruse Bereavement Care“ turi daugiau informacijos, kaip ši pandemija gali paveikti netektį ir gedėjimą bei kaip pasirūpinti vaikų priežiūra karantino metu.
 - o **[cruse.org.uk/get-help/coronavirus-dealing-bereavement-and-grief](https://www.cruse.org.uk/get-help/coronavirus-dealing-bereavement-and-grief)**
 - o **[cruse.org.uk/coronavirus/children-and-young-people](https://www.cruse.org.uk/coronavirus/children-and-young-people)**
 - o Skambinkite tel. 0808 808 1677
- „At a Loss“ teikia skelbimo ir kitas paslaugas visoje JK bei konsultacijas internetu.
 - o **[ataloss.org](https://www.ataloss.org)**

- „The Compassionate Friends“ teikia palaikymą šeimoms po bet kokio amžiaus ir dėl bet kokios priežasties mirusio vaiko mirties.

- o **tcf.org.uk**

- o Skambinkite tel. 0345 123 2304

- „Childhood Bereavement Network“ pateikia informacijos ir nuorodų į nacionalines ir vietines palaikymo organizacijas.

- o **childhoodbereavementnetwork.org.uk**

- LGBT palaikymą teikia:

- o „Switchboard“ - LGBT+ asmenims skirta bendravimo telefonu, el. paštu ir tiesioginėmis žinutėmis paslauga switchboard.lgbt

- o „MindOut“ - atstovavimo ir internetinio palaikymo tarnyba, skirta gerinti LGBTQ bendruomenių psichinę sveikatą ir gerovę. **mindout.org.uk**

- o „London Friend“ - teikia psichinės sveikatos palaikymo paslaugas, įskaitant internetinius bendraminčių palaikymo forumus, konsultacijas vaizdo pokalbiais ir psichinės sveikatos krizės prevencijos planus.

- o **londonfriend.org.uk**

- o „LGBT Foundation“ - teikia konsultavimo paslaugas ir pagalbą randant draugų bei pagalbos liniją. **lgbt.foundation**

- BAME palaikymą teikia:

- o Jūsų savivaldybės svetainėje gali būti pateikiama informacija apie BAME skirtas paslaugas.

- o BAME konsultacijas gali teikti jūsų pasirinkta palaikymo tarnyba.

- o Juodaodžių, afrikiečių ir azijiečių terapijos tinklas (Black, African and Asian Therapy Network, BAATN) atstovauja plačią juodaodžių, iš Afrikos, iš Azijos ir iš Karibų jūrų salų konsultantų ir psichoterapeutų bendruomenę. Atkreipkite dėmesį, kad ši paslauga yra mokama.

- o **baatn.org.uk** | 020 3600 0712

Dėl galimai jums pasireiškusių nerimo, depresijos ar potrauminio streso sindromo simptomų galite kreiptis į savo bendrosios praktikos gydytoją (GP) arba susisiekti su NHS111. Daugiau palaikymo šiais klausimais galite gauti iš „NHS Choices“ (**NHS.uk**) arba skambinti „Samaritans“ tel. 08457 90 90 90.

Šios gairės skirtos Anglijai. Palaikymas taip pat teikiamas Škotijoje, Šiaurės Airijoje ir Velse.